

Marco Frei

Ügyfélközpontúság és meghatározó szerep

A Babelsbergi Német Filmzenekarnak e két tényező segítette túljutni a válsághelyzeteken

Egy filmzenekar sem örvend Németországban olyan hírnévnek, mint a Babelsbergi Német Filmzenekar, amely komoly múltra tekinthet vissza a német film- és zenetörténetben, és Brandenburg tartomány valóságos kulturális cégéreként is működik. Tíz évvel ezelőtt mégis meg akarták szüntetni. A dolgok azonban másként történtek.

Klaus-Peter Beyer természetesen sosem elégedett. Annak azonban nagyon örül, hogy a 2015. június közepén megtartott közgyűlésen bejelentette, jelentős mértékben megemelik a Babelsbergi Német Filmzenekar (DFOB) zenészeinek – még mindig igencsak alacsony – fizetését. Hogy mivel érte el mindent a zenekar hosszú évek óta szolgáló intendánsa? Azzal, hogy a zenekar éves támogatását a 2005. évi 750 ezer euróról sikerült kétfélmillió euróra növelnie.

Ez nem csupán egy kisebb csoda, hanem valóságos szenzáció! Hiszen ha Johanna Wanka – egykori brandenburgi kultuszminiszter asszony, ma szövetségi oktatási és kutatási miniszter asszony – akarata érvényesül, a zenekar mára már nem is létezik. Wanka éppen tíz évvel ezelőtt döntött úgy, hogy megszünteti a komoly múltra visszatekintő filmzenekart, de számításaiiba hiba csúszott. A képzett matematikus miniszter asszony ugyanis nem számolt azzal az elsöprő erejű felháborodással, amelyet döntése váltott ki.

A Brandenburgi Kultuszminisztérium 2005 közepéig tervezte a zenekar támogatásának teljes befagyasztását, bár a Filmzenekar éves költségvetésének már akkor több mint felét, konkrétan 70 százalékát maga teremtette elő, ami akkor országszerte egyedülálló teljesítménynek számított. A Potsdami Brandenburgi Filharmóniát éppen 1999-ben oszlatták fel, és nem sokkal később máris a tartomány fővárosának egyetlen megmaradt, nagy zenekarának akartak nekimenni, amely addigra már kiváló hírnevet szerzett magának a nemzetközi film- és televízió-iparban is.

A DFOB ilyen formán egyedülálló a német zenekarok között. Ezért Wanka tervei a Brandenburgban akkor kormányon lévő SPD és CDU számára is túlzásnak számítottak, hiszen egy komoly tradíció végleges le-

rombolásának veszélye fenyegetett. A zenekar története 1918-ra nyúlik vissza. Alapszabálya értelmében az UFA filmvállalat akkoriban alapított és Giuseppe Becce által vezetett zenekarának hagyományát folytatja. Az 1920-as években Werner Richard Heymann volt az UFA zenei főigazgatója. A nemzetiszocialisták 1933-as hatalomra kerülésével komoly propagandamunkát kellett folytatnia. A második világháborút követően felvették a „Grünaui Rádiózenekar” nevet, amelyet 1952-ben „DEFA Szimfonikus Zenekarra” váltottak. Az 1989-90-es rendszer-változásig az NDK filmiparát szolgálta ki, és 1991-ben Manfred Rosenberg karmester irányítása mellett került sor a „DEFA Szimfonikus Zenekar” búcsúkoncertjére. A vagyonekezelő már meg akarta szüntetni, amikor 1993-ban új működtető egyesület jött létre. A „Berlini Rádió Táncczenekarával” egyesülve létrejött a Babelsbergi Német Filmzenekar (DFOB), amelynek alapítója a jelenlegi intendáns, Klaus-Peter Beyer volt. Ha Beyer ma azt hangsúlyozza, hogy a DFOB nem nehéz, hanem „rettenetes időkön” ment keresztül, akkor igazat kell adjunk neki.

Az 1990-es évek történései rettenetes változásokat hoztak a kelet-német zenekarok számára. Egy nagy kísérleti laborban érezhették magukat, ahol a zenekarokat összevonták, vagy azonnal meg is szüntették. Néhány jóhiszemű idealista azt gondolta, hogy normális kollektív szerződést kapnak majd, de a valóság másként festett. Klaus-Peter Beyer nem dédelgetett álmokat, tudta, hogy a zenekarnak nagyfokú önállóságot kell vállalnia, és saját bevételeket kell generálnia. Emellett pedig „ügyfélközpontúan” kell működnie, azaz meg kell felelnie a film- és televízióműsor-gyártók, valamint a hanglemezipar igényeinek. „Szolgáltatók vagyunk, és a mai

napig ennek megfelelően működünk” – mondja.

A zenészek idővel saját, a zenészekre vonatkozó állami kollektív szerződéshez igazodó saját szerződés szerinti díjazásban részesültek és részesülnek, ami nem magas, és soha nem is volt az. Újsághíradások szerint a DFOB zenészeinek nem is olyan régen még kevesebb mint nettó 1000 euró volt a havi átlagfizetése. Éppen ezért különösen cinikus volt a 2005-ben érkezett kultúrpolitikai támadás. „Kezdetből fogva próbálkoztak azzal, hogy megkérdőjelezzék az abszolút szükséges és rendkívül szűkre szabott anyagi igényeink jogosultságát” – állapítja meg Beyer higgadtan. De ez esetben máshogy történt. A folyó üzleti év során, 2005 februárjában ugyanis bejelentették, hogy 2005 júniusától a zenekar megszűnik, mert a tartomány nem tudja tovább egyedül finanszírozni működését, amit pedig valójában soha nem is tett.

A megszüntetés veszélyét sikerült elhárítani, azonban 2005-től az állami támogatásnak, 750 ezer eurónak csak éppen hogy a felét kapta meg a zenekar. A Brandenburgi Média-intézetnek köszönhetően a DFOB intendánsának sikerült megszerezni a hiányzó másik felet. És ez még nem minden, hiszen a politikusok és a kulturális élet szereplői irányából érkező, az évek kemény munkájával megszerzett komoly támogatottságnak köszönhetően 15 évnyi száműzetésből is ki tudott kerülni. 1993-ban történt újraalapítását követően ugyanis Babelsbergből Oberschöneweidébe (berlini városrész) kellett költöznie, az NDK rádió helyiségeibe. Az egykori potsdami UFA stúdió alapos felújításra szorult.

„A támogatásoknak köszönhetően sikerült visszatérnünk Babelsbergbe” – meséli Beyer, és ezzel a zenekar ismét nemzetközi szinten folytathatta munkáját. „Világos volt számomra, hogy szolgáltatóként stúdióra van szükségünk” – folytatja. Hiszen ha bérleti díjat kellene fizetnünk a stúdióért, nem tudnánk megfelelő ügyfeleket szerezni és hosszú távon megtartani sem. Emellett a berlini száműzetés sem tűnt ésszerű ötletnek. A száműzetés hivatalos 2007-es lezárulását újabb nagy siker követte: a tartományi kormány érezhetően megemelte a támogatást.

„A zenekar 2010 óta külön 1,3 eurós költségvetési tételként és előirányzatként szerepel a

tartomány költségvetésében” – meséli Sabine Kunst, Brandenburg hivatalban lévő kultuszminiszter asszonya. „Idén ismét emelkedett a támogatás, így a zenekar jelenleg 1,65 millió euróban részesül.” Brandenburg tartomány kezdettől fogva a Filmzenekar támogatói között volt, és támogatása összegét az elmúlt években többször is megemelte. Beyer számára egyértelmű, hogy az olyan kedvező változások, mint amelyek 2010 óta történtek, csak akkor lehetségesek, ha a zenekar kiváló kapcsolatokat ápol a politikusokkal, és négy szem közt is tud velük beszélni.

Brandenburgban még tényleg számít az adott szó, és ígéretüket be is tartották, meséli Beyer. A teljes tartományi kormány kiállt az ügy mellett, mert felismerte, hogy a Babelsbergi Filmzenekar egyedülálló értéket képvisel, és az egész tartomány kulturális cégéreként és nagykövetségként működik. Ha Brandenburg külföldön képviselheti magát, ott a Babelsbergi Filmzenekar is jelen van. „Határozottan megvan bennünk az, ami a tartomány kulturális életét jellemzi.” Beyer nem utolsó sorban konkrétan azokra a korszakalkotó némafilmekre gondol, amelyek Babelsbergben készültek, köztük a *Metropolis* és a *Nosferatu*. Ezeket a kulturális gyöngyszemeket élőzené-

vel is elő lehetne adni a Babelsbergi Filmzenekar közreműködésével. És ha a némafilmek zenei kísérete bárhol a világon ismeretlen területnek számít, ott a zenekar szívesen adja át hosszú évek során szerzett tapasztalatát. A tartományi kormányzat számára ez is meglepetésnek számított, és a zenekarnak ezzel az érvvel is sikerült hangsúlyoznia fennmaradása fontosságát.

A zenekar mindemellett nagy közkezdveltségnek örvend. „Mindenkinek érzi a zenekaron belüli hihetetlen összetartást” – meséli örömmel Beyer, különös tekintettel arra, hogy mindez a nem éppen magas fizetések ellenére jellemző a zenekarra. „Ez a majdnem családi hangulat és közösségi szellem sok producerre és ügyfélre is átragad, akik ennek köszönhetően jól érzik magukat nálunk.” Az ilyen hozzáállás pedig a nehéz időszakok átvészelését is könnyebbé teszi, akkor is, ha ezt a tényezőt még mindig sokan alábecsülik.

Sabine Kunst, Brandenburg jelenlegi kultuszminisztere számára egyértelmű, hogy a zenekar létrejötté és indulásának története egy „figyelemre méltó művészi profil” alapjául szolgálnak, különös tekintettel a szimfonikus és populáris zene összekapcsolására. „Az említett profil abban nyilvánul meg, hogy a

zenekar a klasszikus szimfonikus zenekar hangszerei mellett a modern bigband felszereltséghez szükséges eszközökkel is rendelkezik. A zenekar mindemellett nemzetközi szinten is keresett, és nagy ismertségnek örvend, tehát nagymértékben hozzájárul Brandenburg nemzetközi megítéléséhez.” A miniszter asszony ezenkívül utalt a zenekar tartományban folytatott sokrétű tevékenységére, így a wittenbergi Elba-térség fesztiválon és a berlini „Classic Open Air” fesztiválon való részvételle is.

Meg kell említeni továbbá, hogy a zenekar rendszeresen fellép cross-over és film-live koncerteken is. Mindezek elég indokot szolgáltatnak a kultuszminiszter asszony számára, hogy kiálljon a zenekar mellett: „a jelentős mértékben megnövelt finanszírozással a tartomány hozzájárul a zenekar működésének biztosításához. Célunk, hogy ez a támogatás megmaradjon. Azonban egyértelmű az is, hogy a zenekarnak az állami támogatás mellett önállóan is képesnek kell lennie anyagi eszközök előteremtésére, amihez a különleges profil és a közönség szeretete jó alapot biztosít.”

(*Das Orchester 2015/9 –
Köszönjük a közlés jogát!*)

Sven Scherz-Schade

Hurrá, még életben vagyunk!

A válság ellenére

Van, aki azt mondja, „túléltük a válságot”, van, aki azt, „ezen túl vagyunk, a következő biztosan nemsokára érkezik”. A német zenekarok egy része bizonytalan jövő előtt áll, és egy részüknek a közelmúltat is számba kell venniük. Az utóbbi évtizedekben volt mitől tartaniuk, hiszen voltak zenekarok, amelyek megszűntetésre vagy összevonásra kerültek. És vannak zenekarok, amelyek szinte változatlanul kerültek ki a válságból. Hogyan sikerült nekik? A politikai körökben folytatott ügyes lobbival? A közönség és a nyilvánosság támogatásával? Vagy csupán „szerencsájük volt”? Az ő és a kevésbé „szerencsés” zenekarok tapasztalataiból mi is tanulhatunk.

Nem, nincsenek csodaszerek és patent megoldások. Ha a zenekar túlélése a tét, akkor így vagy úgy, de küzdeni kell. A zenekarok egy része kivonul a barikádokra, sztrájkot és ellenállást hirdet, másik fele pedig éppen piaci értékét hangsúlyozza a válság idején. A küzdelem két módja természetesen nem zárja ki egymást.

A kulturális menedzsment terén – akárcsak a gazdasági életben – a jó, közismert és nagy

márkanév már fél siker. Ha például a Babelsbergi Filmzenekar neve kerül szóba, a berlini/brandenburgi klasszikuszene-kedvelők fejében rögtön elkezd „pörögni a film”. Noha a potsdami zenekar számos fellépésének semmi köze a filmhez vagy mozihoz, a filmzenekar elnevezés bizonyos szinten garantálja, hogy a nagyközönség pozitív képet alkosson róla. Már ez önmagában is segítséget jelenthet, amikor közel tíz évvel ezelőtt a Bran-

denburgi Kultuszminisztérium meg akarta vonni a támogatást a filmzenekartól, és a zenekarnak meg kellett védenie magát. Ha a médiában elterjed a megszorító intézkedés híre, az emberek annál inkább odafigyelnek, minél ismertebb számukra az érintett kulturális intézmény.

Ugyanilyen egyszerűen működik ez a politikusok esetében is. Már az is hasznos lehet, ha a képviselők akár csak a zenekar nevét megjegyzik. Természetesen nem azokról a politikusokról van szó, akik a kultúrpolitika terén dolgoznak, hiszen ők általában megfelelően tájékozottak, és ismerik a kultúra képviselőit, hanem a más területeken dolgozókról. A frakciógyűléseken gyakran szükség van többségi szavazataikra. 2005 nyarán a Babelsbergi Filmzenekar esetében éppen ez történt. A tartományi gyűlés kulturális bizottsága erőteljesen szembeszállt a tartományi kormány tervével, és a pénzügyekért felelős képviselőket végül a hatékonyság érvével sikerült is meggyőzniük, hiszen a Babelsbergi Filmzenekar költségvetésének 55 százalékát